LUND UNIVERSITY

Den allmänna repressionsnivån och brottens relativa allvar

En översikt av repressionshöjningar och straffskärpningar i Sverige 2010-2023

Nikka, Sigrid

Published in:
Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab

2024

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

Link to publication

Citation for published version (APA):
Nikka, S. (2024). Den allmänna repressionsnivån och brottens relativa allvar: En översikt av repressionshöjningar och straffskärpningar i Sverige 2010-2023. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, *111*(2), 104-125. https://tidsskrift.dk/NTfK/article/view/146821

Total number of authors:
1

Creative Commons License:
CC BY

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Download date: 07. Nov. 2026

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

Den allmänna repressionsnivån och brottens relativa allvar

En översikt av repressionshöjningar och straffskärpningar i Sverige 2010-2023[1]

Sigrid Nikka, doktorand i straffrätt, Lunds universitet

Abstract

A recently proposed overhaul of Swedish criminal law is characterized by calls for punitive reforms. The government cites changes in the perception of the severity of different crimes, the appropriate general level of repression, the balance between the interests of the penal system, and the function of punishment, as reasons for a more repressive criminal law. Yet the general level of repression and the impact of previous repressive measures in Sweden are relatively unknown. This article demonstrates what a more repressive criminal law would mean by providing an overview of punitive reforms proposed in Sweden between 2010 and 2023. Over 150 enacted punitive changes are identified, 81 of which were presented by the Ministry of Justice in connection to the judicial system. About 40 % of the total changes relate to the assessment of the seriousness of different crimes. This highlights the impact of the cited perceptions on the general level of repression and provides an empirical foundation for the discussion on punitiveness in Sweden.

Keywords:
Punitiveness, increases in punishment severity, penalty value, crime policy
Repressionsnivån, straffskärpningar, straffvärde, kriminalpolitik

Inledning

Straffskalorna och påföljdssystemet i Sverige är för närvarande föremål för en omfattande översyn, avsedd att åstadkomma skärpta straff för att tillgodose att straffen återspeglar brottens allvar, skyddar samhället och ger brottsoffer upprättelse (Regeringskansliet, 2023). Översynen föranleds enligt direktivet av en förändrad syn på brottens allvar, den allmänna repressionsnivån,

1. Title in English: The General Level of Repression and the Comparative Seriousness of Crimes: An Overview of Punitive Legislation and Increases in Punishment Severity in Sweden 2010-2023.

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

avvägningen mellan straffsystemets intressen, och föreställningarna om straffets funktion. Därför behöver den allmänna repressionsnivån öka mer påtagligt än vad som har följt av de senaste årens skärpningar av enskilda straffskalor (Dir. 2023:115, s. 7-11).

Det framstår som att reformen har stöd i opinionen. År 2022 ansåg 69 % av befolkningen att det var ett ganska eller mycket bra förslag att införa mycket hårdare fängelsestraff generellt, och 85 % att det var ett ganska eller mycket bra förslag att skärpa straffen för gängkriminalitet (Göteborgs universitet, SOM-institutet, 2023, s. 5). Redan 2010 kom en annan studie fram till ett liknande resultat, 60 % ansåg att straffen var för milda, mer än 50 % att fängelsestraffen borde bli längre och 75 % att våldsbrott borde straffas strängare. Men samma studie pekade också på att allmänheten generellt underskattade vilket straff som då skulle ha dömts ut för ett brott, och att allmänhetens uppfattning om det lämpliga straffet ofta var lägre än det straff som skulle ha dömts ut av en domstol (Jerre och Tham, 2010, s. 1-3, 67).

Den kriminalpolitiska frågan om vad straffen *bör skärpas till* måste alltså förstås och besvaras utifrån vilken nivå som straffen ska skärpas *ifrån*. Hur denna *repressionsnivå* ska förstås beror i sin tur på hur *repression* förstås, som *en repression* eller flera former eller sorters repressione*r*, och frågan om repressionsnivåns förändring beror på vad och vilken tidsperiod repressionen mäts i förhållande till. Repressionsnivån i Sverige har mot denna bakgrund varit föremål för diskussion och analys i den kriminologiska och rättsvetenskapliga forskningen under lång tid (se till exempel Jareborg, 1995; Bondeson, 2005; Lappi-Seppälä, 2007; Pratt, 2008a, 2008b; Tham, 2019a, 2019b; Barker, 2013; Asp, 2016; Anderberg och Martinsson, 2018; Andersson, 2019; Lauri, Carbin och Linander, 2023) och även kartlagts i ett historiskt perspektiv (Tham, 2022, s. 76-79). Däremot har varken den nuvarande eller föregående regeringen med annat än enstaka exempel redogjort för vilka lagändringar som tidigare genomförts och som nu anses otillräckliga (jfr Dir. 2023:115 s. 10-12; Regeringskansliet, 2022).

Innebörden av en *påtaglig ökning* av repressionsnivån måste alltså synliggöras genom att besvara en annan fråga: Hur har repressionsnivån redan förändrats?

1. Syfte och frågeställning

Denna artikel visar hur repressionsnivån i Sverige har förändrats under 2010- och tidiga 2020-talet genom att granska hur och på vilka områden som straffen har skärpts och det straffbara området utvidgats. Detta synliggör i sin tur *varifrån* den allmänna repressionsnivån nu *påtagligt* ska öka.

Bilagt till artikeln följer tre kronologiska sammanställningar över propositioner med repressionshöjningar (Bilaga 1-3). Utöver Thams (2022) historiska sammanställning finns det ingen systematisk översikt över vilka straff som

Denne artikel er tildelt en CC-By 4.0 licens

har skärpts eller hur den allmänna repressionsnivån har förändrats i Sverige. Artikelns syfte är därför också att presentera ytterligare underlag för vidare analyser av repressionshöjningar och utvecklingen av den svenska straffrätten och kriminalpolitiken.

Undersökningen är kvantitativt snarare än kvalitativt inriktad, och jag analyserar därför inte lagändringarna innehållsmässigt, utöver en kortare sammanfattning och kategorisering. Frågan om repressionens utveckling i ett vidare historiskt perspektiv, så som analyserats av Tham (2022) och som nu undersöks såväl i Sverige som internationellt, lämnas också här åt sidan (se till exempel Aalborg universitet, 2024; Göteborgs universitet, Juridiska institutionen, 2023; University of Oslo, Department of Criminology and Sociology of Law (IKRS), 2023; se även till exempel Drenkhahn, Jobard och Singelnstein, 2023).

2. Undersökningens ramar, material och tillvägagångssätt

Materialet för undersökningen består av propositioner som publicerats i samlingen av "Rättsliga dokument" på Regeringskansliets hemsida mellan den 15 mars 2010 och den 31 december 2023, och som lämnats av Justitiedepartementet och sorterats till politikområdet "Rättsväsendet". Detta område omfattar frågor som rör "de institutioner som ansvarar för rättssäkerhet och rättstrygghet i Sverige, det vill säga polis, åklagare, domstol och kriminalvård" och arbetet med "att förebygga och bekämpa brottslig verksamhet, utreda brott, verkställa påföljder samt ge stöd till brottsoffer" (Regeringskansliet, 2024). Tidsperioden inleds med publiceringen av propositionen till den senaste övergripande reformen av påföljdsbestämningen, Prop. 2009/10:147.[2]

Med hjälp av dessa propositioner har jag analyserat *repression*, med vilket jag avser de olika sätt varigenom en strängare straffrätt och kriminalpolitik kommer till uttryck, i lagstiftning och i andra rättsliga praktiker, och i de argument, värderingar och begripliggöranden som dessa regleringar och praktiker bygger på (Tonry, 2007, s. 7). Repression som koncept kan användas för att analysera en rad olika straffrättsliga praktiker och institutioner, hur dessa formas utifrån olika antaganden, ideologier och intressen, och hur de får funktion och betydelse mot bakgrund av och beroende på en viss rättslig, politisk och social kontext. Denna spännvidd innebär att *repression* inte kan studeras som en enda helhet eller med ett allomfattande angreppssätt. Istället måste analysen avgränsas och kontextualiseras (Lacey, 2009, s. 941-942, 944, 960). Några andra centrala perspektiv på repressionsnivån är frågor om rättssäkerhet kontra effektivitet i den straffrättsliga och brottsutredande processen, formerna och villkoren för verkställigheten av olika påföljder, och utvecklingen av antalet intagna i fängelse (Tham, 2019a, s. 259; Tonry, 2007, s. 8-14; se till exempel

2. Propositionen publicerades den 16 mars 2010. Av sökstekniska skäl inledas perioden dagen innan.

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

diskussionen om rättssäkerhet och effektivitet i förhållande till kronvittnessystemet, Prop. 2021/22:186 s. 52-55, 176-178; de nya reglerna om och formerna för verkställighet av fängelse med fotboja, skyddstillsyn och villkorlig frigivning, Prop. 2021/22:196 s. 15-17; Prop. 2020/21:85 s. 1; Prop. 2021/22:193 s. 13, 15-20; Prop. 2020/21:18 s. 10, 17-19; och utvecklingen av och villkoren för intagna i fängelse och häkte, Kriminalvården, 2023a; Kriminalvården, 2024; DN, 2023)

I denna undersökning studerar jag hur *repressionsnivån* i Sverige har förändrats, genom att granska följande sorters lagändringar:

1. Nykriminaliseringar,
2. Utvidgningar av omfattningen av en redan kriminaliserad gärning,
3. Skärpningar av straffskalorna för ett brott, genom att straffminimum- eller maximum höjs, eller genom skärpningar av ramarna för företagsbot,
4. Skärpningar av gradindelningen för ett brott genom nya eller förändrade gradindelningar, eller genom nya eller förändrade kvalifikationsgrunder,
5. Skärpningar av den generella regleringen av straffvärde och straffmätning, genom ändringar av 29 kap. brottsbalken (BrB) som inskränker beaktandet av förmildrande omständigheter, billighetsskäl eller ungdom, som ökar beaktandet av försvårande omständigheter eller återfall, eller genom andra förändringar i skärpande riktning av straffvärdebedömningen eller straffmätningen för en eller flera gärningar,
6. Skärpningar av regleringen av ny påföljdsbestämning efter tidigare dom i 34 kap. BrB.

Detta sätt att operationalisera *repression* motiveras av att den reform av straffrätten som nu utreds utgår ifrån att den allmänna repressionsnivån behöver höjas mer än vad som har följt av de skärpningar av enskilda straffskalor som har genomförts under de senaste åren. För att skärskåda vad detta innebär vill jag synliggöra dessa tidigare *straffskärpningar*, med vilket jag avser åtgärderna enligt p. 3-5. Dessa straffskärpningar hänför sig dogmatiskt sett till lagstiftarens förnyade bedömning av brottens förkastlighet, det vill säga vad vissa brott allmänt sett anses förtjäna för straff i enlighet med proportionalitetsresonemang och i förhållande till den allmänna repressionsnivån (se härom till exempel SOU 1986:14, s. 142-143, SOU 2008:85, s. 243-245, SOU 2021:68, s. 129-130, 153-154). Förändringar av straffskalorna och straffvärdebedömningen kommunicerar alltså lagstiftarens bedömning av brottens abstrakta straffvärden och ska föranledas av, eller ger åtminstone uttryck för, att synen på samhällets lämpliga repressionsnivå och brottens relativa allvar har förändrats. Kartläggningen av straffskärpningar visar härigenom på ett sätt som repressionsnivån har förändrats sedan 2010. Kartläggningen av lagändringarna i p. 1-2 och 6 visar därutöver hur repressionsnivån har höjts genom nykriminaliseringar, utvidgningar av det straffbara området för olika gärningar, och skärpta regler för påföljdsbestämning. Sammantaget utgör de sex typerna av lagändringar olika sorters *repressionshöjningar*.

Denne artikel er tildelt en CC-By 4.0 licens

Jag inledde undersökningen med att sammanställa de propositioner som omfattades av undersökningens ramar, totalt 309 st, och studerade sedan dessa digitalt med hjälp av sökord, till exempel "brott", "straff", "straffbestämmelse", "straffansvar", "sanktion", "döms", "höjs", "skärps" och "utvidgas". Om något begrepp förekom i texten granskade jag de aktuella avsnitten för att identifiera om propositionen innehöll någon av lagändringarna ovan, och i så fall vilken eller vilka av dem.[3] Vid behov studerades även propositionens föreslagna lagändringar, uppgivna konsekvenser, författningskommentarer, och annat material i den aktuella lagstiftningskedjan. En proposition som innehöll någon form av repressionshöjning kategoriserades som sådan, även om propositionen också föreslog andra typer av reformer.

3. Resultat

Resultatet har sammanställts jämte en kort sammanfattning av varje proposition (Bilaga 1). Totalt har 81 propositioner med repressionshöjningar genomförts, 20 st under 2010-talets första halva, 30 st under den senare, och 31 st under 2020-talets första år (se Fig. 1).

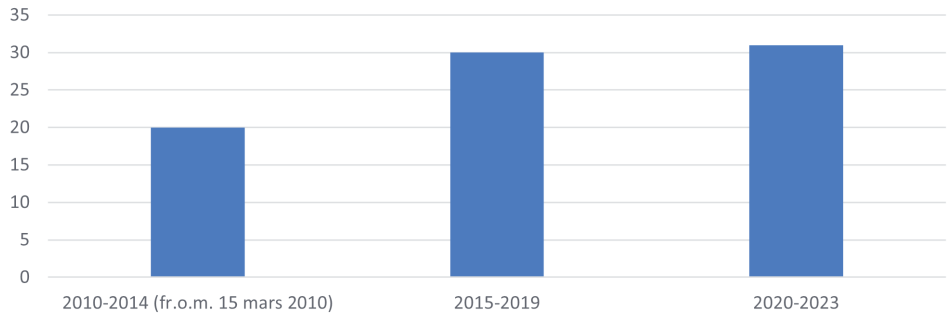

Figur 1. Antal propositioner med repressionshöjningar, sorterade efter publicering på Regeringskansliets hemsida.

Repressionshöjningar förekommer alltså i ungefär en fjärdedel av det totala antalet propositioner som lämnades av Justitiedepartementet på "Rättsväsendets" område under den aktuella perioden. Ytterligare två propositioner med repressionshöjningar presenterades, men fick avslag av riksdagen.[4] Innehållsmässigt kännetecknas materialet särskilt av repressionshöjningar för

3. Övriga propositioner sorterades till en av följande kategorier, som inte operationaliserats närmare i detta sammanhang; propositioner som inte rör straffrättsliga frågor, propositioner som rör dataskydd, sekretess och informationsutbyte, propositioner som rör brottsförebyggande åtgärder och brottsutredningen, propositioner som rör den straffrättsliga processen samt verkställighet och utformning av påföljder, propositioner som rör strafflindringar, samt propositioner som inte lämpligen sorteras till någon av de andra kategorierna.
4. Prop. 2020/21:42; Prop. 2019/20:58.

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

brott mot person, som våldsbrott och sexualbrott, och för brott som anses kännetecknande för kriminella nätverk, till exempel narkotikabrottslighet och vapenbrott. Av de 81 propositionerna innehåller majoriteten, också någon form av straffskärpning (se Fig. 2), varav flera avser samma brottstyp i olika grader.

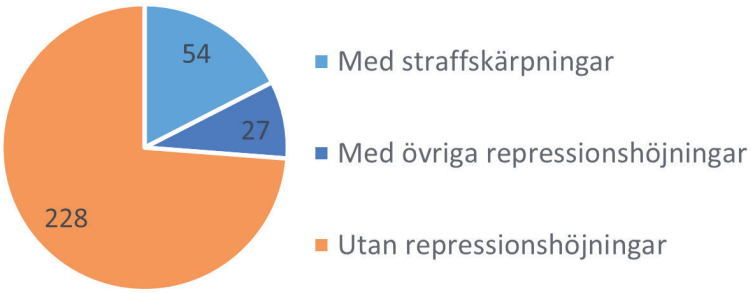

Figur 2. Antal propositioner från Justitiedepartementet på "Rättsväsendets" område.

Straffen har skärpts flera gånger om för narkotikabrott, terroristbrott och brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor, och detsamma gäller flera olika våldsbrott (mord, misshandel, fridskränkning, rån, olaga hot, olaga tvång), sexualbrott (våldtäkt och sexuellt övergrepp mot vuxna och barn, köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling) vissa förmögenhetsbrott (stöld, häleri, trolöshet mot huvudman) och vissa brott mot allmänheten (våld eller hot mot tjänsteman, övergrepp i rättssak). För vissa brott har straffen skärpts upp till fem gånger på olika sätt (vapenbrott, utpressning). Därutöver har regleringen av 29 kap. BrB skärpts genom nya försvårande och synnerligen försvårande omständigheter, en inskränkning av möjligheten att beakta gärningspersonens ungdom, och borttagandet av utvisning som strafflindringsgrund.

Dessa repressionshöjningar och straffskärpningar får i praktiken konsekvenser för straffmassan, det totala antalet fängelsemånader som döms ut i tingsrätterna under ett år. År 2022 hade den utdömda strafftiden, exklusive livstidsdömda, ökat med 63 % jämfört med år 2017, och med 67 % jämfört med år 2013 (Brottsförebyggande rådet, 2023, s. 4, 30). Våldsbrott och narkotika- och narkotikasmugglingsbrott är de vanligaste huvudbrotten för intagna med pågående fängelseverkställighet, följt av sexualbrott (Kriminalvården, 2023b, s. 49, 57). Mot denna bakgrund är det tre propositioner med straffskärpningar som särskilt förväntas få konsekvenser för strafftiderna och antalet intagna i fängelse: Prop. 2021/22:17 om straffskärpning för unga myndiga vid allvarliga brottslighet, Prop. 2021/22:231 om straffskärpningar för sexualbrott och Prop. 2022/23:53 om straffskärpningar för brott med anknytning till kriminella nätverk (Kriminalvården, 2023c, s. 88-89).

Denne artikel er tildelt en CC-By 4.0 licens

Det bör även noteras att antalet förslag om straffskärpningar är klart fler än antalet förslag om strafflindringar (jfr även slutsatsen i Kriminalvården, 2023c, s. 33). Jag har inte särskilt operationaliserat strafflindringar- eller lättnader, men de förslag av sådan karaktär som jag identifierat rör bland annat reglerna för strafflindring vid medverkan till utredning av egen och annans brottslighet, möjlighet till jämkning av företagsbot om ägaren eller innehavaren döms till en påföljd, samt vissa amnestier för vapenbrott eller särskilda undantag från straffbarhet, som avseende eftersökningarna runt vraket efter Estonia. I övrigt rör lättnaderna process- och verkställighetsfrågor, till exempel regler om en utökad användning av verkställighet med fotboja, mer effektiv häktning, begränsning av möjligheten att avgöra mål i den tilltalades utevaro vid delgivningsbrist, och utökade möjligheter till förundersökningsbegränsning.[5]

Sammantaget visar kartläggningen att lagstiftarens syn på brottens allvar har skärpts och att repressionsnivån har höjts i betydande utsträckning under den aktuella perioden, av flera regeringar. Ökningen är som mest framträdande sedan slutet av 2010-talet och verkar inte vara på väg att brytas. Kriminalvården uppskattar att 35 000 personer kan komma att vara intagna i fängelse år 2033 mot bakgrund av utvecklingen, de förslag som aviseras i Dir. 2023:115, och de överväganden avseende regleringen av flerfaldig brottslighet, återfall och unga lagöverträdare som nu utreds eller planeras. I jämförelse var antalet intagna år 2023 ca 6 000 personer (Kriminalvården, 2023d, s 21-23). Denna ökning har kriminalpolitiskt framställts som ett avsett och önskvärt resultat (SVT Nyheter, 2023; DN, 2024). Repressionshöjningarna som här identifierats bör därför inte bara förstås som ett regleringstekniskt medel för att uppnå vissa mål, utan också som ett uttryck för en viss kriminalpolitisk föreställning om straffrättens funktioner och rättvisa, om *vad målet är*. Repressionshöjningarna visar hur en viss nivå av repression inte är nödvändig eller naturlig, utan under ständig kriminalpolitisk omvärdering. Valet att genomföra repressionshöjningar, och sättet som lagstiftaren framställer dem som mer rationella, effektiva och önskvärda än andra åtgärder mot olika sorters brottslighet, måste därför förstås som ett uttryck för en viss och alltmer repressiv kriminalpolitisk förståelse för straffrätten och straffrättens funktioner (se vidare Christie, s. 16-17; Tham, 2019a s. 259-260; Andersson och Nilsson s. 20-29).

4. Metodologisk diskussion

Ett annat resultat av undersökningen är de svårigheter som har varit förenade med studiens genomförande. Dessa svårigheter rör både hur man ska

5. Se Prop. 2021/22:196; Prop. 2021/22:186; Prop. 2021/22:46; Prop. 2020/21:165, Prop. 2019/20:129; Prop. 2018/19:164; Prop. 2017/18:231; Prop. 2017/18:116; Prop. 2017/18:58; Prop. 2016/17:185; Prop. 2016/17:182; Prop. 2015/16:123; Prop. 2014/15:108; Prop. 2014/15:37; Prop. 2012/13:126; Prop. 2012/13:38; Prop. 2011/12:10; Prop. 2009/10:237; Prop. 2009/10:191.

Denne artikel er tildelt en CC-By 4.0 licens

identifiera det *potentiellt* repressiva materialet och hur man ska bedöma materialet *som* repressivt (se vidare Lacey, 2009, s. 951-952).

Det finns ingen given sammanställning av vad som tillhör *straffrätten*, särskilt inte bortom brottsbalkens område. Det finns därmed inte heller någon systematisk sammanställning av samtliga straffrättsliga lagstiftningsärenden (jfr till exempel de propositioner som omfattas av sammanställningen i Tham, 2022, s. 76-79). Regeringskansliet har dock ansvar för att elektroniskt tillgängliggöra information om regeringens propositioner enligt 5, 10-11 §§ rättsinformationsförordningen (1999:175). Jag har därför arbetat med Regeringskansliets samling av rättsliga dokument, och kategoriseringen av material till politikområdet "Rättsväsendet". Denna samling, och kategoriseringen av materialet, är dock bristande. Vissa propositioner har, till synes av misstag, inte kategoriserats som sådana i Regeringskansliets system. Andra har inte kategoriserats till "Rättsväsendet", till skillnad från andra propositioner avseende samma brottstyp.[6] Dessa brister i underlaget blir en följd av att arbeta med en samling där jag inte har haft möjlighet att kontrollera hur materialet kategoriserats i samband med publiceringen. Däremot synliggör denna samling den samtida kriminalpolitiska förståelsen för vilka frågor som i ett beredande skede anses tillhöra politikområdet närmast straffrätten, och vilka som inte gör det.

Gränserna mellan de olika typerna av repressionshöjningar är inte heller givna. Kategoriseringen däremellan förutsätter tidigare avgränsningar av vad som utgör och avses med den straffbara gärningen. Till exempel innebar Prop. 2022/23:102 att straffansvaret för vapenbrott kom att omfatta yrkesmässig förmedling av skjutvapen. Detta innebar att det straffbara området för straffbestämmelsen vapenbrott utvidgades, men propositionen skulle också kunna förstås som att den kriminaliserade en ny typ av gärning. I samma proposition förändrades även kvalifikationsgrunderna för grovt och synnerligen grovt vapenbrott, för att reflektera det förändrade tillämpningsområdet, men eftersom detta utgjorde en spegling av utvidgningen har propositionen här inte kategoriserats som en straffskärpning.

Ett annat problem rör definitionen av en straffrättslig utvidgning. I detta sammanhang har jag inte beaktat utvidgningar av det straffrättsliga ansvaret i tid, genom ändrade regler om preskription.[7] Ett annat gränsområde utgjordes av 17 propositioner som inte heller redogjorts för ovan. Dessa rör närmast olika typer av *följdkriminaliseringar* (jfr till exempel SOU 2013:38 s. 25 och 518, vad avser andra möjliga gränsdragningar). Dessa propositioner utvidgar straffbarheten för vissa gärningar, som en följd av ändringar i annan lagstiftning. Det rör sig ofta om att tillämpningsområdet för 20 kap. 3 § BrB, brott mot tystnadsplikt, utvidgas till följd av att det föreskrivs en ny eller utvidgad tystnadsplikt i annan lagstiftning. Andra exempel är att det straffrättsliga

6. Till exempel har Prop. 2017/18:250 inte kategoriserats som en proposition, och Prop. 2009/10:203 har inte kategoriserats till "Rättsväsendet".
7. Dessa regler har till exempel förändrats vad avser sexualbrott mot barn, se Prop. 2012/13:194 och Prop. 2019/20:69.

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

ansvaret utvidgas till följd av att en anmälningsplikt utvidgas, att utländska tjänstemän kommit att arbeta i Sverige, eller att en verksamhet inte längre har möjlighet att söka om tillstånd hos regeringen för att undantas från vissa straffsanktionerade regler.[8] I denna kategori av propositioner förekommer sällan några principiella diskussioner om straffrättens utvidgning.

Mitt sätt att operationalisera och avgränsa repression har alltså ständigt utmanats av sättet som straffrättsliga regleringar figurerar i andra rättsområden. Det är inte möjligt att förstå repression, eller den repressiva innebörden av en lagändring, utifrån ett endast straffrättsligt perspektiv eller enskilda straffbestämmelser. Reformen måste istället analyseras i bredare bemärkelse, både utifrån andra straffrättsliga regler och praktiker och utifrån regler och praktiker på andra rättsområden (se vidare Lacey, 2009, s. 943-945; Wegerstad, 2022, s. 322). Detta behov blir särskilt framträdande för lagändringar bortom lagstiftarens förståelse för "Rättsväsendet", ett område som till skillnad från regleringen av till exempel vålds-, och sexualbrottslighet generellt inte diskuterats av lagstiftaren i förhållande till repressionsnivån (jfr Dir. 2023:115 s. 10-12; Regeringskansliet, 2022). Jag har därför i det följande avsnittet identifierat några andra straffrättsliga *platser,* för att granska hur repressionen har förändrats på dessa rättsområden bortom vad lagstiftaren i ett beredande skede sorterat till Justitiedepartementets och "Rättsväsendets" område.

5. Resultat över specialstraffrätten

På specialstraffrättens område har jag genomfört två undersökningar av samma period, med samma tillvägagångssätt men med annat material.

I den första kompletterande undersökningen (Bilaga 2) har jag använt Regeringskansliets samling av "Rättsliga dokument" men utvidgat sökningen till att omfatta propositioner på "Rättsväsendets" område som lämnats av andra departement än Justitiedepartementet, samt propositioner som lämnats av ett annat departement och som ger resultat på sökordet "straff" i Regeringskansliets databas.[9] Härigenom identifierade jag ytterligare 51 propositioner

8. Se Prop. 2021/22:275; Prop. 2021/22:227; Prop. 2021/22:183; Prop. 2021/22:127, Prop. 2020/21:158; Prop. 2020/21:72, Prop. 2019/20:64; Prop. 2019/20:38; Prop. 2016/17:139; Prop. 2016/17:119; Prop. 2016/17:68; Prop. 2013/14:254; Prop. 2012/13:132; Prop. 2012/13:73; Prop. 2011/12:55; Prop. 2010/11:128; Prop. 2009/10:171.
9. En sökning på propositioner från andra avsändare inom "Rättsväsendet" gav endast ett resultat om 26 propositioner, varav 25 inom den aktuella tidsperioden. Utan avgränsningen till "Rättsväsendet" återfinns däremot nästan 1600 propositioner från andra avsändare än Justitiedepartementet. Med sökordet "straff" avgränsades materialet avsevärt, till 91 propositioner, varav 63 publicerats under den aktuella tidsperioden. Eftersom jag inte kartlagt samtliga lagändringar redovisas inte antalet propositioner med repressionshöjningar som en andel av totalen i Fig 3. Det ska vidare noteras att sökfunktionen är bristfällig. En stickkontroll avseende perioden 12 april 2023–31 december 2023, utan sökord, gav ett resultat om 59 propositioner, varav 2 innehöll repressiva lagändringar som bifallits av riksdagen men som inte omfattats av undersökningen,

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

med repressiva lagändringar (en *följdkriminalisering* genom en utvidgning av tystnadsplikten i postlagen undantagen[10]) varav 11 med straffskärpningar (se Fig 3).

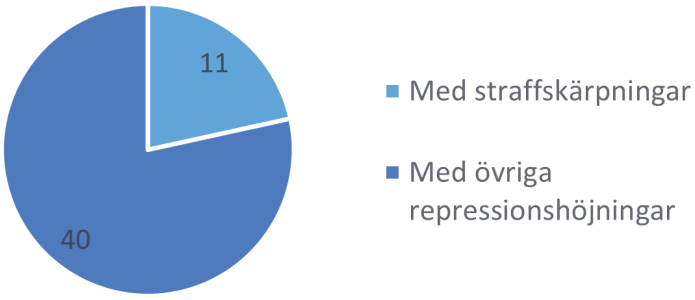

Figur 3. Propositioner med repressionshöjningar, från den kompletterande undersökningen av "Rättsliga dokument".

Samtliga här relevanta förslag har bifallits av riksdagen. Lagändringarna rör huvudsakligen nykriminaliseringar eller utvidgningar, ofta till följd av EU-rätten. Vanligt förekommande är nya eller ändrade straffbestämmelser med anknytning till det miljörättsliga området, till exempel frågor om avfallshantering, art- och växtskydd , och kemikaliehantering. Andra teman är lagändringar med anknytning till djurrätt, socialrätt och marknadsrätt, till exempel regleringen av djurplågeri, bidragsbrott och insiderbrott. Ett annat kännetecken, där materialet skiljer sig från materialet i den första undersökningen, är att flera propositioner också innehåller sanktionsväxlingar, där hela eller delar av det straffbelagda området ersatts med administrativa sanktioner.

För att även bredda sökningen utanför Regeringskansliets samling har jag i en andra kompletterande undersökning (Bilaga 3) granskat ändringsregistren för de ca 50 specialstraffrättsliga författningar som Brå redovisar i sin statistik över anmälda brott (Brottsförebyggande rådet, 2024, tabell 100). Jag sammanställde propositionerna som ändrat de aktuella lagarna, eller de propositioner som ändrat kapitel eller paragrafer med straffbestämmelser (jfr tabell 100), med hjälp av respektive ändringsregister.[11] Härigenom identifierade jag ytterligare 27 propositioner med repressionshöjningar, varav två med straffskärpningar (se Fig. 4). Många propositioner anknyter till miljö- och

Prop. 2022/23:137 med förslag till lag om frysning av tillgångar, som kriminaliserade överträdelser av beslut om frysning, och Prop. 2022/23:144 med förslag till lag om ändring i lagen om vissa utsläpp av växthusgaser, som utvidgade bestämmelsen om försvårande av kontroll. Det måste därför antas att det finns ytterligare repressionshöjningar i det totala materialet som inte upptäckts på grund av avgränsningen.

10. Prop. 2020/21:49.
11. Totalt identifierades 150 propositioner. Av dessa var 79 propositioner unika för denna sökning. Eftersom jag inte kartlagt det totala antalet lagändringar anges inte antalet propositioner med repressionshöjningar som en andel av totalen i Fig 4.

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

sjötransportverksamhet, men även till vissa andra offentligrättsliga områden, till exempel i form av straffsanktionerade tillståndskrav. Samtliga propositioner har bifallits av riksdagen i här aktuella delar.

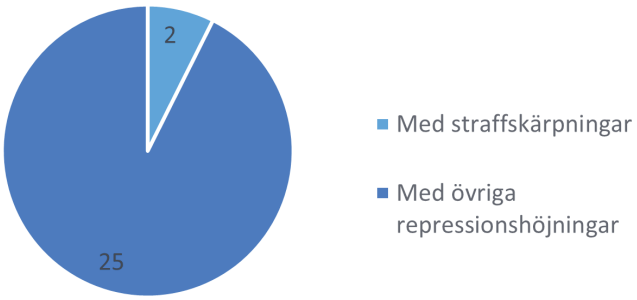

Figur 4. Propositioner med repressionshöjningar, från den kompletterande granskningen av specialstraffrättsliga författningar.

Även på specialstraffrättens område har mina undersökningar präglats av svåra gränsdragningar, bland annat i form av kategoriseringen till *följdkriminaliseringar*. Ett antal propositioner rör utvidgningar till följd av ändringar i annan lagstiftning, till exempel nya tystnadsplikter, utländsk militärs verksamhet i Sverige, eller andra länders tillträde till Schengenområdet.[12] Dessa svårigheter med att bedöma huruvida repressionen har ökat genom en lagändring kan också exemplifieras med Prop. 2021/22:61. Genom propositionen ändrades ett krav på att kunna tillhandahålla ett förenklat ledsagardokument vid en transportkontroll, till ett krav på att kunna tillhandahålla en förenklad administrativ referenskod, enligt lag (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter. Tillämpningen av de straffrättsliga bestämmelserna skulle i övrigt inte förändras, vilket innebär att den repressiva betydelsen av denna straffrättsliga reform bara kan förstås utifrån de praktiker som åläggs de aktuella parterna, det vill säga hur betungande det är att tillhandahålla en viss administrativ referenskod, i jämförelse med att tillhandahålla ett förenklat ledsagardokument. Ett annat exempel är Prop. 2016/17:119, som tog bort möjligheten för vissa verksamheter att få tillstånd för att producera talböcker. Denna ändring rörde inga straffrättsliga bestämmelser i sig, men innebär i praktiken att verksamheterna kan komma att vidta åtgärder som utgör intrång i upphovsrätten. Det straffbara området kan alltså utvidgas för och genom regler som inte karaktäriseras som straffrättsliga, varför den repressiva betydelsen måste förstås utifrån reglerna och praktikerna på respektive område. Att försöka konceptualisera, avgränsa och kategorisera repressionshöjningar utmanas och utmanar på detta sätt den kriminalpolitiska förståelsen för vad som är *straffrätt*, vad som rör *rättsväsendet*, och vad som påverkar *repressionsnivån*.

12. Prop. 2019/20:110; Prop. 2015/16:10; Prop. 2010/11:159.

Denne artikel er tildelt en CC-By 4.0 licens

Detta kan dessutom inte vara allt som finns att kartlägga. Enligt den senaste uppskattningen av specialstraffrättens omfattning uppgick det totala antalet specialstraffrättsliga författningar till åtminstone 350 st, exklusive specialstraffrättsliga författningar med stödkriminaliseringar och författningar med straffbestämmelser om oriktigt uppgiftslämnande (SOU 2013:38 s. 137, 691, 713). Eftersom denna uppskattning genomfördes år 2013, är det totala antalet författningar sannolikt fler idag. Det måste antas att det skett ett flertal straffrättsliga reformer i både de regleringar som fanns år 2013 och de som tillkommit därefter, som inte omfattats av mina undersökningar.

6. Slutsatser och vidare utblick

Jag har identifierat över 150 propositioner med repressionshöjningar under den aktuella perioden, varav 81 på Justitiedepartementet och "Rättsväsendets" område. Ca 40 % av propositionerna innehåller straffskärpningar, varav de flesta i propositioner på "Rättsväsendets" område. Inom specialstraffrätten utgör andra typer av repressiva lagändringar en större andel av repressionshöjningarna. Straffansvar, men inte minst straffskärpningar, har alltså bestått och utvidgats som kontrollinstrument sedan 2010, även om bilden inom specialstraffrätten, inte minst på miljörättens område, är något mer blandad, med både utvidgningar av det straffbara området och sanktionsväxlingar. Repressionshöjningar används alltså på olika sätt i den kriminalpolitiska kärnan och periferin. I kärnan presenteras den ökade repressionen som ett sätt att skydda allmänheten och som en metod och garant för att åstadkomma straffrättslig rättvisa. I specialstraffrätten har lagändringarna snarare karaktären av en konkret regleringsteknik med tydligt avgränsade adressater och mindre symbolisk betoning, som därför ibland helt eller delvis kan ersättas med administrativa sanktioner eller regleringar. Den ökade repressionen på det straffrättsliga spektret sträcker sig på detta sätt från straffen för terroristbrott till regler om straffansvar för att placera ut fiskeredskap i delar av Torneälvens fiskezoner. Det är ett intressant tema att fortsättningsvis utforska hur dessa platser där straffrätten används förhåller sig till varandra, men också karaktären på utrymmena däremellan, i förhållande till straffrättens möjliga funktioner.

Undersökningarna visar också på att *repression* som fenomen och de repressiva praktiker som studeras måste analyseras i mycket vida rättsliga och samhälleliga perspektiv. Även bortsett från frågor om lagändringarnas genomslag så förutsätter kartläggningar och analyser av repressiva lagändringar, inte minst på specialstraffrättens område, kunskaper om och förståelse för regler, praktiker och institutioner på andra rättsområden än bara det straffrättsliga (se vidare Lacey, 2009, s. 943-945; Wegerstad, 2022, s. 322). Den metodologiska diskussionen väcker på så sätt vidare frågor om hur straffrättens utbredning kan identifieras och hur förändringar därav kan analyseras, kvantitativt som kvalitativt.

Denne artikel er tildelt en CC-By 4.0 licens

Mot denna bakgrund innebär resultatet av denna undersökning sammanfattningsvis *att* antalet genomförda propositioner med repressionshöjningar är *fler* än vad som tidigare har kartlagts och uppskattats, *att* repressionsnivån så som begreppet här operationaliserats således också är *högre* än vad som tidigare har synliggjorts, och *att* repressionsnivån sannolikt också är *än högre* än vad som här gestaltats, på grund av straffrättens utbredning över andra områden än vad som vanligtvis förstås som straffrättens eller rättsväsendets.

Dessa slutsatser måste relateras till den nu föreslagna översynen av straffrätten (Dir. 2023:115). Lagrådet har tidigare kritiserat sättet som lagstiftaren ständigt höjt straffskalorna för enskilda brott, utan att komma in på den övergripande frågan om hur hårt brottslighet i allmänhet bör straffas. (Lagrådet, *Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2022-09-06*, s. 4-5). Regeringen har uttalat att denna kritik utgör ett skäl att se över straffskalorna mot bakgrund av den förändrade syn på brottens relativa allvar, den allmänna repressionsnivån, straffsystemets intressen och straffets funktion, som regeringen anser har följt av samhällsutvecklingen. Den så kallade Straffreformsutredningen har därför inte bara fått i uppdrag att genomföra en sådan översyn utan också att föreslå ändringar av de yttre begränsningarna för straffskalorna samt att överväga, och oavsett ställningstagande i sak, föreslå olika regleringar för att minska eller utmönstra betydelsen av billighetsskälen vid påföljdsbestämningen och för att skärpa straffen för flerfaldig brottslighet och brott som har samband med kriminella nätverk (Dir. 2023:115 s. 1, 7-8 10-11). Även i tidigare direktiv har regeringen begärt att utredningen ska föreslå repressionshöjningar, oavsett bedömning i sak (se till exempel Dir. 2024:14 s. 1; Dir. 2024:8 s. 4, 8-9; Dir. 2020:75 s. 3, Dir 2020:62 s. 11; Dir. 2019:85 s. 11; Dir. 2019:43 s. 1; Dir. 2017:122 s. 1, 6-7).

Denna artikel visar på resultatet av detta förhållningssätt till repressionshöjningar hitintills: straffen har skärpts och repressionsnivån har kontinuerligt höjts sedan 2010, generellt och för enskilda brott, för brottsbalksbrotten och för specialstraffrättsliga brott, samt för mycket allvarlig så väl som relativt sett mycket lindrig brottslighet. Undersökningarna visar härigenom på hur lagstiftarens syn på brottens relativa allvar och den allmänna repressionsnivån har förändrats. Om det är dessa faktorer som motiverar en reform av straffrätten, måste sättet de redan har fått genomslag också föregå ställningstagandet om hur hårt brottslighet *bör* straffas framöver. Sättet som repressionsnivån har förändrats föranleder dessutom en rad vidare frågor för kritisk analys av regeringens argument om en förändrad syn på straffets funktion och avvägningen mellan straffsystemets intressen. Varför har dessa tidigare lagändringar *varit* motiverade? Varför är de *nu* att anse som otillräckliga? Och vad skulle en påtaglig ökning av den allmänna repressionsnivån utöver den som har följt av tidigare lagändringar *egentligen kunna åstadkomma?* Dessa frågor rör lagstiftarens föreställningar och förståelse för repressionshöjningar, men också förståelsen för straffrätten generellt. En ökad repression kommer både till uttryck i lagstiftning och i de argument, värderingar och begripliggöranden

Denne artikel er tildelt en CC-By 4.0 licens

som lagstiftningen bygger på (Tonry, 2007, s. 7). Straffskärpningar och repressionshöjningar innebär alltså inte bara att straffrätten förändras till innehåll, utan också att de repressiva förståelser och föreställningar som dessa reformer bygger på får ett ökat diskursivt genomslag. På så sätt formar en höjd repressionsnivå också synen på *behovet* av en strängare straffrätt, genom sättet som den begränsar det diskursiva utrymmet att kriminalpolitiskt föreställa sig andra möjliga åtgärder mot brottslighet, en annan möjlig repressionsnivå, och en annan möjlig straffrätt.

Kontaktoplysninger
Sigrid Nikka: sigrid.nikka@jur.lu.se

Källförteckning

Förarbeten

Dir. 2024:8, *Förstärkta åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck.*
Dir. 2024:14, *Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel.*
Dir. 2023:115, *En översyn av straffskalorna samt ett reformerat och mer rättvist påföljdssystem.*
Dir. 2020:75, *Tilläggsdirektiv till 2020 års sexualbrottsutredning (Ju 2020:02).*
Dir. 2020:62, *Straffrättsliga åtgärder mot brott i kriminella nätverk.*
Dir. 2019:85, *En stärkt rättsprocess och en ökad lagföring.*
Dir. 2019:43, *Straffansvar för hedersrelaterat våld och förtryck.*
Dir. 2017:122, *Skärpta regler för lagöverträdare 18-20 år.*
Lagrådet, *Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2022-09-06.*
Prop. 2021/22:196, *Ökad kontroll vid verkställighet av fängelse med fotboja.*
Prop. 2021/22:193, *Tillfälligt omhändertagande av villkorligt frigivna och skyddstillsynsdömda.*
Prop. 2021/22:186, *En stärkt rättsprocess och en ökad lagföring.*
Prop. 2020/21:85, *Utökade kontroll- och stödmöjligheter avseende skyddstillsynsdömda.*
Prop. 2020/21:18, *En tydligare koppling mellan villkorlig frigivning och deltagande i återfallsförebyggande åtgärder.*
SOU 2021:68, *Skärpta straff för brott i kriminella nätverk.*
SOU 2013:38, *Vad bör straffas?.*
SOU 2008:85, *Straff i proportion till brottets allvar.*
SOU 1986:14, *Påföljd för brott 2 Motiv.*

Litteratur

Anderberg, A. och Martinsson, D. (2018) 'Hårdare tag i valårets tecken. Ett kritiskt inlägg om den senaste tidens straffrättspolitik', *Juridisk Tidskrift*, (4), s. 921-938.
Andersson, R. (2019) 'Från behandling till hårdare tag? En kritisk analys av högervågsargumentet inom svensk kriminalpolitik', *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 106(1), s. 19-36. <https://doi.org/10.7146/ntfk.v106i1.124710>.
Andersson, R. och Nilsson, R. (2017) *Svensk kriminalpolitik*. 2 uppl, Stockholm: Liber
Asp, P. (2016) 'Straffrätten – i går, i dag och i morgon', *SvJT 100 år (festskrift)*, s. 138-161.
Barker, V. (2013) 'Nordic Exceptionalism revisited: Explaining the paradox of a Janus-faced penal regime', *Theoretical Criminology*, 17(1), s. 5-25. <https://doi.org/10.1177/1362480612468935>.
Bondeson, U. (2005) 'Levels of Punitiveness in Scandinavia: Description and Explanations', i J. Pratt (red.) *The New Punitiveness: Trends, Theories, Perspectives*. Cullompton: Willan.

Denne artikel er tildelt en CC-By 4.0 licens

Christie, N. (2005) *Lagom mycket kriminalitet*, Stockholm: Natur och kultur

Drenkhahn, K., Jobard, F. och Singelnstein, T. (red.) (2023) *Impending Challenges to Penal Moderation in France and Germany: A Strained Restraint*. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge Frontiers of Criminal Justice <https://doi.org/10.4324/9781003256694>

Jareborg, N. (1995) 'Vilken sorts straffrätt vill vi ha – om defensiv och offensiv straffrättspolitik', i D. Victor (red.) *Varning för straff: om vådan av den nyttiga straffrätten*. Stockholm: Gotab (Norstedts juridik).

Jerre, K. och Tham, H. (2010) *Svenskarnas syn på straff*. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Lacey, N. (2009) 'Historicising Criminalisation: Conceptual and Empirical Issues', *Modern Law Review*, 72(6), s. 936-960. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2230.2009.00775.x>

Lappi-Seppälä, T. (2007) 'Penal Policy in Scandinavia', *Crime and Justice*, 36(1), s. 217-295. <https://doi.org/10.1086/592812>.

Lauri, M., Carbin, M. och Linander, I. (2023) 'The Rise of Carceral Feminism in Sweden: Analysing Political Debate and Policy on Men's Violence Against Women', *Women's Studies: International Forum*, 99, *102780*. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2023.102780>.

Pratt, J. (2008a) 'Scandinavian Exceptionalism in an Era of Penal Excess: Part I: The Nature and Roots of Scandinavian Exceptionalism', *British Journal of Criminology*, 48(2), s. 119-137. <https://doi.org/10.1093/bjc/azm072>.

Pratt, J. (2008b) 'Scandinavian Exceptionalism in an Era of Penal Excess: Part II: Does Scandinavian Exceptionalism Have a Future', *British Journal of Criminology*, 48(3), s. 275-292. <https://doi.org/10.1093/bjc/azm073>.

Tham, H. (2019a) 'Har det verkligen inte skett en straffande vändning? En kommentar av Henrik Tham, professor em., Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet', *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 106(2), s. 259-265. <https://doi.org/10.7146/ntfk.v106i2.124789>.

Tham, H. (2019b) 'Straff-välfärdsstaten och kontrollkultur i svensk kriminalpolitik', *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 106(1), s. 6-18. <https://doi.org/10.7146/ntfk.v106i1.124721>.

Tham, H. (2022) *Kriminalpolitik: brott och straff i Sverige sedan 1965*. 2 uppl. Stockholm: Norstedts juridik.

Tonry, M. (2007) 'Determinants of Penal Policies', *Crime and Justice*, 36(1), s. 1-48. <https://doi.org/10.1086/518582>.

Wegerstad, L. (2022) 'Reflektioner om nya och saknade nyckelpersoner i kriminalpolitiken', A. Anderberg, D. Martinsson, och E. Svensson (red.) *Teori och politik: straffrätt i omvandling*. Uppsala: Iustus förlag.

Övrigt material

Aalborg universitet (2024) *Punitive Turn, Danish Style: Den strafferetlige lovgivningsproces i Danmark* <https://vbn.aau.dk/en/projects/punitive-turn-danish-style-den-strafferetlige-lovgivningsproces-i> (Hämtad: 26 april 2024).

Brottsförebyggande rådet (2023) *Personer lagförda för brott 2022 Slutlig statistik* <https://bra.se/download/18.7b3ce00418851b7150b70e0/1685442856565/Statistikrapport_lagforda_2022.pdf> (Hämtad 26 april 2024)

Brottsförebyggande rådet (2024) *Anmälda brott årsvis (tabell 100)* <https://bra.se/statistik/kriminalstatistik/anmalda-brott.html> (Hämtad: 25 januari 2024).

DN (2023) *Fler barn än någonsin i svenska häkten* <https://www.dn.se/sverige/fler-barn-an-nagonsin-i-svenska-hakten/> (Hämtad 26 april 2023).

DN (2024), *Rekordstor utbyggnad av landets fängelser: "Vår politik får avsedd effekt"*, <https://www.dn.se/sverige/rekordstor-utbyggnad-av-landets-fangelser-var-politik-far-avsedd-effekt/> (Hämtad 5 februari 2024).

Göteborgs universitet, Juridiska institutionen (2023) *Straffrätt | Pågående projekt* <https://www.gu.se/handelshogskolan/juridik/straffratt-0> (Hämtad 12 januari 2024).

Denne artikel er tildelt en CC-By 4.0 licens

Göteborgs universitet, SOM-institutet (2023) *Allmänhetens åsikter om politiska förslag 2022 SOM-rapport nr 2023:39* <https://www.gu.se/sites/default/files/2023-06/39.%20Allm%C3%A4nhetens%20%C3%A5sikter%20om%20politiska%20f%C3%B6rslag%202022.pdf> (Hämtad 26 januari 2024)

Kriminalvården (2023a) *Kriminalvårdens platskapacitet 2023 – 2032* (2023). <https://www.kriminalvarden.se/globalassets/fangelse/kriminalvardens-platskapacitet-2023-2032.pdf> (Hämtad 26 april 2024)

Kriminalvården (2023b) *KOS 2022 – Kriminalvård och statistik* <https://www.kriminalvarden.se/globalassets/forskning_statistik/kos-2022-kriminalvard-och-statistik.pdf> (Hämtad 26 april 2024)

Kriminalvården (2023c) *Framtida verksamhetsvolymer i rättskedjan: Bedömning avseende perioden 2023-2026* <https://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/forskningsrapporter/framtida-verksamhetsvolymer-i-rattskedjan-2023-2026.cleaned.pdf > (Hämtad 30 april 2024).

Kriminalvården (2023d) *Kriminalvårdens kapacitetsrapport 2024-2033* <https://www.kriminalvarden.se/globalassets/om_oss/regeringsuppdrag/kriminalvardens-kapacitetsrapport-2024-2033.pdf> (Hämtad 26 april 2024)

Kriminalvården (2024) *Kriminalvården går upp i stabsläge kring platser* <https://www.kriminalvarden.se/om-kriminalvarden/nyheter/2024/februari/kriminalvarden-gar-upp-i-stabslage-kring-platser/> (Hämtad 25 april 2024).

Regeringskansliet (2022) *Skärpta straff viktig del i kampen mot den organiserade brottsligheten* <https://web.archive.org/web/20220925005733/https:/www.regeringen.se/regeringens-politik/ett-tryggare-sverige/skarpta-straff-viktig-del-i-kampen-mot-den-organiserade-brottsligheten/> (Hämtad 13 mars 2023).

Regeringskansliet (2023) *Samarbetspartiernas stora reform av straffrätten – skärpta straff för att stärka brottsoffer och skydda samhället* <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/07/samarbetspartiernas-stora-reform-av-straffratten–skarpta-straff-for-att-starka-brottsoffer-och-skydda-samhallet/> (Hämtad 14 augusti 2023).

Regeringskansliet (2024), *Rättsväsendet* <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/rattsvasendet/> (Hämtad 21 februari 2024).

SVT Nyheter (2023) *Gunnar Strömmer (M): "Reformerna ska genomföras"* <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/justitieministerns-svar-efter-kriminalvardens-kritik> (Hämtad 25 april 2024).

University of Oslo, Department of Criminology and Sociology of Law (IKRS) (2023) *Shaping Nordic Punishment – Mapping and Understanding the Development of Nordic penal Practice (PenalNordic)* <https://www.jus.uio.no/ikrs/english/research/projects/penalnordic/index.html> (Hämtad 12 januari 2024).

Bilaga 1: Propositioner med repressionshöjningar på "Rättsväsendets" område från Justitiedepartementet

1.	Prop. 2023/24:57	Nykriminalisering, överträdelse av vistelseförbud
2.	Prop. 2023/24:33	Straffskärpning, vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor, vapensmugglingsbrott, smuggling av explosiv vara
3.	Prop. 2022/23:106	Straffskärpning, ny straffskärpningsgrund för brott som begåtts mot en person på grund av att denne eller närstående yrkesmässigt bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik, brott mot tystnadsplikt; utvidgning, våld eller hot mot tjänsteman
4.	Prop. 2022/23:102	Utvidgning, vapenbrott
5.	Prop. 2022/23:91	Nykriminalisering, brott mot tillståndskravet eller meddelade villkor vad avser användning av ordningsvakter
6.	Prop. 2022/23:73	Nykriminalisering, deltagande i en terroristorganisation
7.	Prop. 2022/23:55	Nykriminalisering, försök till subventionsmissbruk

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

Bilaga 1: Propositioner med repressionshöjningar på "Rättsväsendets" område från Justitiedepartementet

8.	Prop. 2022/23:53	Straffskärpning, olaga tvång, olaga hot, rån, utpressning, narkotikabrott, nya straffskärpningsgrunder; utvidgning rån; nykriminalisering involverande av underårig i brottslighet, vissa osjälvständiga brottsformer
9.	Prop. 2021/22:231	Straffskärpningar, sexualbrott; utvidgning utnyttjande av barn för sexuell posering
10.	Prop. 2021/22:224	Straffskärpning, strafflindringsgrund för utvisningsmen tas bort
11.	Prop. 2021/22:195	Straffskärpning, gravfridsbrott; nykriminalisering vissa osjälvständiga brottsformer
12.	Prop. 2021/22:194	Straffskärpning, hemfridsbrott, olaga intrång
13.	Prop. 2021/22:192	Straffskärpning, knivbrott
14.	Prop. 2021/22:186	Straffskärpning, mened, falsk anklagelse, falsk beskyllning, övergrepp i rättssak, skyddande av brottsling; nykriminalisering vissa osjälvständiga brottsformer
15.	Prop. 2021/22:138	Nykriminalisering hedersförtryck
16.	Prop. 2021/22:133	Ny reglering av terrorismlagstiftningen, straffskärpningar och utvidgningar terroristbrottslighet
17.	Prop. 2021/22:131	Straffskärpning, brott mot lagen om särskild utlänningskontroll; utvidgning brott mot för förbud att lämna vistelseområde
18.	Prop. 2021/22:108	Utvidgning, tillträdesförbud för butiker, badanläggningar och bibliotek
19.	Prop. 2021/22:55	Nykriminalisering, utlandsspioneri, röjande av hemlig uppgift i internationellt samarbete, vissa osjälvständiga brottsformer; utvidgning tryckfrihetsbrott, obehörig befattning med hemlig uppgift, vårdslöshet med hemlig uppgift, spioneri
20.	Prop. 2021/22:17	Straffskärpning, inskränkning av ungdomsreduktionen
21.	Prop. 2020/21:217	Straffskärpning, grov fridskränkning, överträdelse av kontaktförbud; utvidgning grov fridskränkning, olaga förföljelse
22.	Prop. 2020/21:204	Nykriminalisering, aggressionsbrott, vissa osjälvständiga brottsformer
23.	Prop. 2020/21:170	Nykriminalisering, barnfridsbrott
24.	Prop. 2020/21:74	Nykriminalisering, uppmaning till självmord och oaktsam uppmaning till självmord; utvidgning olaga förföljelse
25.	Prop. 2020/21:73	Nykriminalisering, olovlig befattning med betalningsverktyg, vissa osjälvständiga brottsformer
26.	Prop. 2020/21:52	Straffskärpning, grov stöld, grovt häleri; nykriminalisering inbrottsstöld, överträdelse av tillträdesförbud, vissa osjälvständiga brottsformer
27.	Prop. 2019/20:200	Straffskärpning, vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor; nykriminalisering vapensmuggling, smuggling av explosiv vara, vissa osjälvständiga brottsformer
28.	Prop. 2019/20:149	Straffskärpning, immaterialrättsintrång
29.	Prop. 2019/20:131	Straffskärpning, ny straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv; nykriminalisering överträdelse av ett utreseförbud, barnäktenskapsbrott, vissa osjälvständiga brottsformer; utvidgning vilseledande till äktenskapsresa
30.	Prop. 2019/20:88	Nykriminalisering, spridning av bild från rättegångar
31.	Prop. 2019/20:69	Straffskärpning, grovt barnpornografibrott; utvidgning barnpornografibrott

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

Bilaga 1: Propositioner med repressionshöjningar på "Rättsväsendets" område från Justitiedepartementet

32.	Prop. 2019/20:36	Straffskärpning, olovlig värvning; nykriminalisering samröre med terroristorganisation samt att uppmana, rekrytera, resa eller finansiera samröre
33.	Prop. 2018/19:164	Straffskärpning, höjt maximibelopp för företagsbot
34.	Prop. 2018/19:157	Straffskärpning, utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling
35.	Prop. 2018/19:155	Straffskärpning, grovt våld och hot mot tjänsteman; nykriminalisering sabotage mot blåsljusverksamhet, vissa osjälvständiga brottsformer
36.	Prop. 2018/19:154	Straffskärpning, ny straffskärpningsgrund för brott mot förtroendevalda
37.	Prop. 2018/19:138	Straffskärpning, mord
38.	Prop. 2018/19:107	Straffskärpning, olaglig handel med hyreskontrakt; nykriminalisering köp av hyreskontrakt, otillåten andrahandsuthyrning till överhyra
39.	Prop. 2018/19:78	Straffskärpning, grovt subventionsmissbruk
40.	Prop. 2018/19:81	Straffskärpning och utvidgning, fotograferingsförbud i rättssalen
41.	Prop. 2017/18:200	Straffskärpning, grovt företagsspionerі
42.	Prop. 2017/18:185	Straffskärpning, brott mot bestämmelserna om förande och utlämnande av medlemsförteckning; nykriminalisering av att utse eller agera som målvakt i ekonomisk förening
43.	Prop. 2017/18:177	Straffskärpningar, sexualbrott; utvidgning våldtäkt, sexuellt övergrepp; nykriminalisering oaktsam våldtäkt, oaktsamt sexuellt övergrepp
44.	Prop. 2017/18:174	Straffskärpning, terroristbrott; utvidgning av brott som kan utgöra terroristbrott och av straffansvaret för rekrytering, utbildning, resor och finansiering av terrorism
45.	Prop. 2017/18:123	Straffskärpning, människohandel, mindre grovt brott, grovt koppleri; utvidgning, människohandel; nykriminalisering, människoexploatering
46.	Prop. 2017/18:81	Straffskärpning, vissa överträdelser av kontaktförbud; utvidgning olaga förföljelse
47.	Prop. 2017/18:59	Straffskärpning, ny straffskärpningsgrund för motiv att kränka på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck; utvidgning tryckfrihetsbrott, förolämpning, hets mot folkgrupp, olaga diskriminering
48.	Prop. 2017/18:26	Straffskärpning, vapenbrott, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor
49.	Prop. 2016/17:222	Nykriminalisering, olaga integritetsintrång; utvidgning tryckfrihetsbrott, olaga förföljelse, olaga hot, ofredande, brott enligt lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor; straffskärpning, justerad kvalifikationsgrund grovt förtal
50.	Prop. 2016/17:214	Straffskärpning och utvidgning, kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte
51.	Prop. 2016/17:131	Straffskärpningar, vissa förmögenhetsbrott; utvidgning, olovlig energiavledning, grovt bedrägeri; nykriminalisering vissa osjälvständiga brottsformer
52.	Prop. 2016/17:108	Straffskärpningar, vissa allvarliga våldsbrott
53.	Prop. 2016/17:92	Straffskärpning, brott mot tillståndsplikten för explosiva varor
54.	Prop. 2016/17:41	Nykriminalisering, förbud mot maskering vid idrottsarrangemang
55.	Prop. 2015/16:151	Nya skärpta regler för påföljdsbestämning efter tidigare dom
56.	Prop. 2015/16:150	Nykriminalisering olovlig identitetsanvändning; utvidgning olaga förföljelse

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

Bilaga 1: Propositioner med repressionshöjningar på "Rättsväsendets" område från Justitiedepartementet

57. Prop. 2015/16:113	Straffskärpning, grovt olaga tvång, grovt olaga hot, grovt rån, grov trolöshet mot huvudman, våld eller hot mot tjänsteman, grovt övergrepp i rättssak; nykriminaliseringar vissa osjälvständiga brott
58. Prop. 2015/16:111	Straffskärpning, synnerligen grovt narkotikabrott, synnerligen grov narkotikasmuggling
59. Prop. 2015/16:83	Straffskärpning, olovlig befattning med falska pengar
60. Prop. 2015/16:78,	Nykriminalisering mottagande av utbildning, terrorismresor, finansiering av terrorismresa eller av person eller sammanslutning av personer
61. Prop. 2014/15:139	Nykriminalisering, överträdelse av europeisk skyddsorder
62. Prop. 2013/14:226	Straffskärpning, vapenbrott
63. Prop. 2013/14:212	Utvidgning, särskilt allvarlig brottslighet enligt lagen om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet
64. Prop. 2013/14:194	Straffskärpning, mord
65. Prop. 2013/14:146	Ny reglering av folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Nykriminaliseringar och utvidgningar.
66. Prop. 2013/14:121	Ny reglering av penningtvättsbrott; straffskärpning, kvalifikationsgrunder för grovt penningtvättsbrott; utvidgning penningtvättsbrott; nykriminalisering vissa osjälvständiga brottsformer.
67. Prop. 2013/14:120	Utvidgning, egenmäktighet med barn
68. Prop. 2013/14:92	Straffskärpning, grovt dataintrång; nykriminalisering vissa osjälvständiga brottsformer
69. Prop. 2013/14:51	Straffskärpning, vårdslöshet med hemlig uppgift, olovlig underrättelseverksamhet mot person; nykriminalisering olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige; utvidgning olovlig underrättelseverksamhet mot person
70. Prop. 2012/13:111	Straffskärpning, grovt sexuellt övergrepp mot barn; utvidgning våldtäkt, våldtäkt mot barn
71. Prop. 2012/13:108	Straffskärpning, grov fridskränkning; utvidgning grov fridskränkning
72. Prop. 2012/13:74	Utvidgningar, förfalsknings- och sanningsbrott
73. Prop. 2012/13:69	Nykriminalisering, kränkande fotografering; utvidgning olaga förföljelse
74. Prop. 2011/12:109	Straffskärpning, grovt vapenbrott; nykriminalisering förvaring av skjutvapen åt någon annan, brott mot anmälningsskyldighet
75. Prop. 2011/12:79	Ny reglering mutbrottslagstiftning, straffskärpning, kvalifikationsgrunder för grovt mutbrott; utvidgning givande och tagande av muta; nykriminalisering handel med inflytande, vårdslös finansiering av mutbrott
76. Prop. 2010/11:77	Straffskärpning, köp av sexuell tjänst
77. Prop. 2010/11:76	Nykriminaliseringar, vissa osjälvständiga brottsformer med anknytning till organiserad brottslighet
78. Prop. 2010/11:72	Nykriminalisering, vapenbrott vad avser märkning
79. Prop. 2010/11:45	Nykriminaliseringar, olaga förföljelse, hindrande av elektronisk övervakning
80. Prop. 2009/10:152	Utvidgning, människohandel
81. Prop. 2009/10:147	Straffskärpning, straffvärdebedömningen, viss allvarlig brottslighet, straffskärpningsgrund för organiserad, systematisk och särskilt planerad brottslighet

Denne artikel er tildelt en CC-By 4.0 licens

Bilaga 2: Propositioner med repressionshöjningar i samlingen "Rättsliga dokument", från andra avsändare än Justitiedepartementet. Avgränsat genom politikområdet "Rättsväsendet" eller sökord "straff".

1.	Prop. 2022/23:4	Nykriminalisering, otillåten fartygsåtervinning
2.	Prop. 2021/22:257	Utvidgning, brott mot biobankslagen
3.	Prop. 2021/22:23	Utvidgning, tullbrott
4.	Prop. 2021/22:219	Nykriminalisering, överlämning av avfall till obehörig mottagare
5.	Prop. 2021/22:190	Straffskärpning, illegal utbildningsverksamhet på transportområdet; nykriminaliseringar och utvidgning avseende viss illegal utbildningsverksamhet
6.	Prop. 2021/22:18	Straffskärpning, djurplågeri
7.	Prop. 2021/22:167	Nykriminalisering, överträdelser av fartygsåtervinningsförordningen
8.	Prop. 2021/22:143	Utvidgning, skyldighet att överlämna ett förarbevis som har omhändertagits eller återkallats
9.	Prop. 2020/21:27	Straffskärpning, försvårande av utsläppsrättstilldelning
10.	Prop. 2020/21:198	Utvidgning, straffansvar för ringa nedskräpning
11.	Prop. 2020/21:157	Nykriminalisering, överträdelser av förbud att släppa ut material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel
12.	Prop. 2019/20:45	Utvidgning, lagen om straff för marknadsmissbruk, insiderbrott
13.	Prop. 2019/20:181	Nykriminalisering, omställningsstödsbrott
14.	Prop. 2019/20:137	Utvidgning, försvårande av miljökontroll
15.	Prop. 2018/19:79	Straffskärpning, otillåten avfallstransport; utvidgning försvårande av miljökontroll; viss avkriminalisering
16.	Prop. 2018/19:59	Utvidgning, brott mot alkohollagen
17.	Prop. 2018/19:165	Straffskärpning och utvidgning, forskning utan etikgodkännande
18.	Prop. 2018/19:132	Straffskärpning, grovt bidragsbrott; utvidgning bidragsbrott
19.	Prop. 2017/18:220	Straffskärpning och utvidgning, brott mot spellagen
20.	Prop. 2017/18:211	Nykriminalisering, hantering av invasiv främmande art
21.	Prop. 2017/18:209	Utvidgning, undersökningsplikt avseende kontroll av tillståndsinnehav för transporter
22.	Prop. 2017/18:165	Straffskärpning, överträdelser av livsmedelslagen och lagen om foder och animaliska biprodukter
23.	Prop. 2017/18:161	Utvidgning, överträdelse av uppgiftsskyldighet för trafikskolor
24.	Prop. 2017/18:145	Nykriminalisering, folkbokföringsbrott
25.	Prop. 2017/18:102	Straffskärpning, obehörigt tillträde till skyddsobjekt
26.	Prop. 2016/17:22	Straffskärpning, marknadsmanipulation, insiderbrott; utvidgning marknadsmissbruk
27.	Prop. 2016/17:183	Nykriminalisering, brott mot föreskrifter om vägning av partier av fiskeriprodukter
28.	Prop. 2016/17:169	Utvidgning, olovlig införsel av explosiva varor
29.	Prop. 2016/17:132	Nykriminalisering, överträdelser av regler kring försäljning av e-cigaretter
30.	Prop. 2016/17:109	Nykriminalisering, användning av kulturegendom; utvidgning krigsförbrytelse
31.	Prop. 2015/16:35	Utvidgning, miljöbrott i samband med avfallshantering
32.	Prop. 2015/16:200	Nykriminalisering, brott mot anmälningsskyldighet enligt växtskyddslagen
33.	Prop. 2015/16:161	Nykriminalisering, brott mot skyldighet att visa tillbörlig aktsamhet avseende genetisk resurs eller traditionell kunskap
34.	Prop. 2015/16:160	Utvidgning, straff för överträdelser av EU:s biocidförordning, förordning om fluorerade växthusgaser
35.	Prop. 2013/14:41	Nykriminalisering, sexuella handlingar med djur

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

Bilaga 2: Propositioner med repressionshöjningar i samlingen "Rättsliga dokument", från andra avsändare än Justitiedepartementet. Avgränsat genom politikområdet "Rättsväsendet" eller sökord "straff".

36.	Prop. 2013/14:184	Nykriminalisering, brott mot landningsskyldigheten
37.	Prop. 2013/14:183	Nykriminalisering, överträdelse av förbud att släppa ut timmer eller trävaror som härrör från olaglig avverkning på marknaden
38.	Prop. 2013/14:123	Utvidgning, olovlig hantering av avkodningsutrustning
39.	Prop. 2012/13:78	Nykriminalisering, brott mot lagen om bevakning ombord på svenskt fartyg
40.	Prop. 2012/13:174	Nykriminalisering, viss överträdelse av växtskyddslagen
41.	Prop. 2012/13:135	Utvidgning, straff för överträdelser av EU-förordningen om kosmetiska produkter
42.	Prop. 2012/13:122	Nykriminalisering, överträdelser av förbud mot insiderhandel, otillbörlig marknadspåverkan, åsidosättande av rapporteringsskyldighet
43.	Prop. 2011/12:59	Utvidgning, straff för överträdelser av EU-förordningarna om långlivade organiska föroreningar och om växtskyddsmedel
44.	Prop. 2011/12:47	Nykriminalisering, olovlig befattning med klusterammunition
45.	Prop. 2011/12:138	Nykriminalisering, överträdelse av bestämmelser av kompetens och metoder vid infångande av vilt levande djur avsedda att användas som försöksdjur
46.	Prop. 2010/11:112	Nykriminalisering, brott mot lagen om krigsmateriel
47.	Prop. 2010/11:4	Straffskärpning, grovt dopningsbrott
48.	Prop. 2009/10:211	Nykriminalisering, brott mot begränsningsreglerna i kemikalieregistreringsförordningen
49.	Prop. 2009/10:207	Nykriminalisering, försäljning av tobaksvaror utan anmälan eller i strid med förbud
50.	Prop. 2009/10:205	Nykriminalisering, brott mot PDA-lagen; utvidgning terroristbrott
51.	Prop. 2009/10:202	Nykriminalisering, straffansvar för den som obehörigen utger sig för att vara auktoriserat patentombud

Bilaga 3: Propositioner med repressionshöjningar avseende specialstraffrättsliga författningar redovisade i Brottsförebyggande rådets statistik över anmälda brott (tabell 100).

1.	Prop. 2021/22:200	Nykriminalisering, försäljning av tobaksfria nikotinprodukter
2.	Prop. 2021/22:134	Utvidgning, människosmuggling
3.	Prop. 2020/21:79	Nykriminalisering, brott mot förbud att samlas eller vistas
4.	Prop. 2020/21:172	Straffskärpning, överträdelser av regler avseende klinisk prövning och prestandastudie; utvidgningar
5.	Prop. 2019/20:156	Utvidgning, brott mot föreskrift att för transport lämna avfall till den som inte har tillstånd
6.	Prop. 2018/19:127	Utvidgning, tillträdesförbud enligt skyddslagen
7.	Prop. 2017/18:294	Utvidgning, brott mot skyldighet att lämna uppgifter enligt lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter
8.	Prop. 2017/18:268	Nykriminalisering, åsidosättande av försäkringsskyldighet och skyldighet att medföra försäkringscertifikat vid sjötransport av farliga och skadliga ämnen
9.	Prop. 2017/18:221	Nykriminalisering, grovt oaktsam hantering av varor som omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

Bilaga 3: Propositioner med repressionshöjningar avseende specialstraffrättsliga författningar redovisade i Brottsförebyggande rådets statistik över anmälda brott (tabell 100).

10.	Prop. 2017/18:196	Nykriminalisering, avsaknad av tillstånd för viss tillverkning, import och klinisk läkemedelsprövning
11.	Prop. 2017/18:144	Utvidgning, ansvar enligt skattebrottslagen vid vissa rättelser
12.	Prop. 2017/18:108	Utvidgning, straffansvar vid underlåtelse att anmäla utlännings bostad
13.	Prop. 2016/17:178	Nykriminalisering, åsidosättande av försäkringsskyldighet och skyldighet att medföra försäkringscertifikat enligt vrakkonventionen
14.	Prop. 2016/17:162	Utvidgning, lagen om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden omfattar vissa finansiella instrument och ageranden i samband med viss auktionering av utsläppsrätter
15.	Prop. 2016/17:147	Utvidgning, ansvar för otillåten miljöverksamhet omfattar brott mot tillståndsplikt för insamling av elavfall
16.	Prop. 2014/15:95	Nykriminalisering, åsidosättande av försäkringsskyldighet och skyldighet att medföra försäkringscertifikat enligt Atenförordningen eller Atenkonventionen
17.	Prop. 2013/14:39	Utvidgning, straff för överträdelser av EU:s biocidförordning
18.	Prop. 2012/13:81	Nykriminalisering, åsidosättande av försäkringsskyldighet och skyldighet att medföra försäkringscertifikat enligt Bunkerkonventionen
19.	Prop. 2012/13:125	Utvidgning, straffansvar för arbetsgivare som anställer utlänningar utan rätt att vistas i Sverige
20.	Prop. 2011/12:61	Utvidgning, ansvar för olovlig dryckeshantering vid servering av alkoholdrycker på särskilda boenden i strid med förbud
21.	Prop. 2011/12:111	Nykriminalisering, åsidosättande av försäkringsskyldighet och skyldighet att medföra försäkringscertifikat enligt försäkringsdirektivet
22.	Prop. 2010/11:165	Ny reglering av skatteförfarandet, utvidgning skatteavdragsbrott till skatteavdrag för särskild inkomstskatt
23.	Prop. 2010/11:116	Nykriminalisering, överträdelser av skyldigheter att bevara material vid sjöolycka eller tillbud till sjöss
24.	Prop. 2009/10:212	Utvidgning, straffansvar för placering eller användning av vissa fiskeredskap i vissa zoner i Torneälvens fiskeområde
25.	Prop. 2009/10:210	Utvidgning, förbud att utlämna teknisk sprit och andra särskilda läkemedel
26.	Prop. 2009/10:203	Straffskärpning, uttryckliga kvalifikationsgrunder för grovt brott mot tillståndsplikten för explosiva varor; vissa strafflindringar
27.	Prop. 2009/10:125	Utvidgning, olovlig försäljning och befattning med sprit